

Velferdsordningene i landbruket – Utvikling siste 10 år

Utvikling av tilskudd i forhold til kostnadsutviklingen

Antall dager/timer ferie og fritid en bonde får for tilskuddet er kraftig redusert da utviklingen på tilskuddet ikke følger kostnadsutviklingen. Selv om lønnen til avløserne er lav i forhold til mange andre yrkesgrupper er timeprisen bonden må betale for kvalifisert arbeidskraft i 2008 kr. 194,80¹ inklusive sosiale utgifter, forsikringer og administrasjon. En bonde med maks tilskudd på kr. 58.000,- vil da kunne få ferie- og fritidsavløsning i ca. 298 timer eller ca. 39 dager. I 1999 kostet arbeidskraften 137,70² i timen, og maks tilskudd var kr. 48.000,-. Den samme bonden fikk da ca. 348,5 timer eller ca. 46 dager ferie- og fritidsavløsning for tilskuddet.

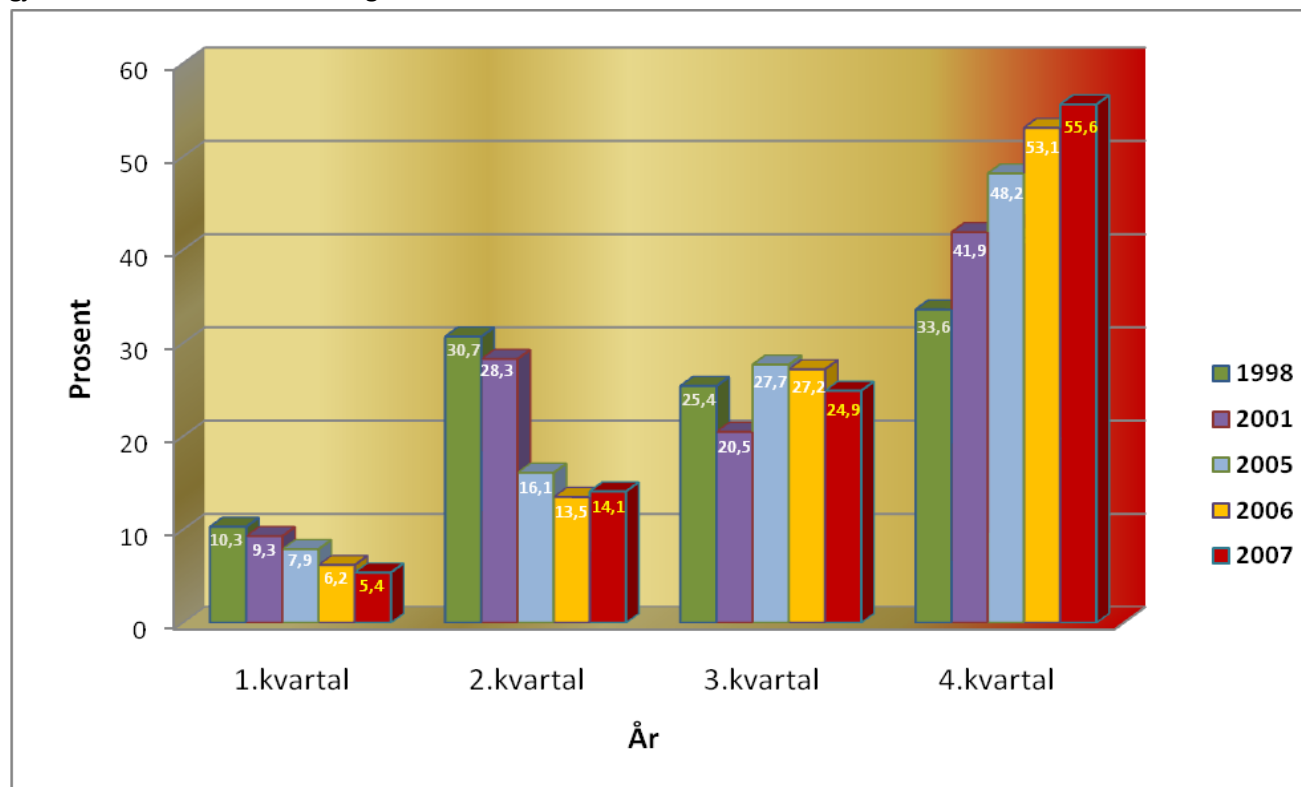
For å følge kostnadsutviklingen burde maks tilskudd ved ferie/fritid minimum vært kr. 68.000,- i 2008.

Når det gjelder avløsning under sykdom er den reelle kostnaden pr. dag kr. 1.488,-³, mens tilskuddet fra 1.1.2009 er kr. 1.130,- pr. dag. Dette medfører en egenandel pr. dag på kr. 358,-. Ved langvarig sykdom medfører dette en stor økonomisk belastning i tillegg til sykdommen. I verste fall, økonomisk ruin.

For å følge kostnadsutviklingen burde maks tilskudd pr. dag under sykdom minimum vært kr. 1.450,- i 2008.

Utbetaling av tilskudd ferie og fritid – antall utbetalinger og tidspunkt for utbetaling

Diagrammet nedenfor viser hvilke forandringer som har skjedd når det gjelder tidspunktet for utlønning i årene fra 1998 til 2007. I løpet av de siste ti årene har det vært en klar forskyving i fra jevn utlønning gjennom hele året til at mer og mer blir lønnet ut i slutten av året.

¹ Minstelønn pr. time kr. 142,50. Sosiale kostnader, forsikring med mer 36,7 %

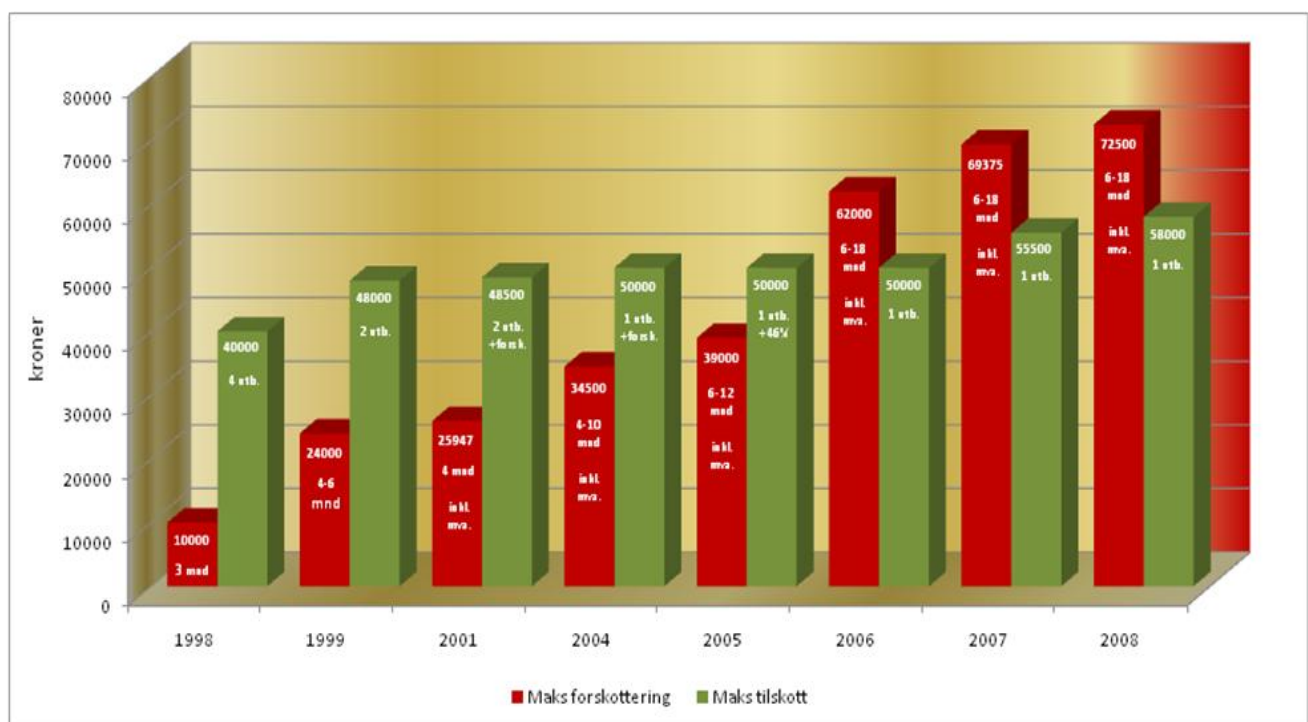
² Tariffønn pr. time kr. 103,05. Sosiale kostnader, forsikring med mer 33,6 %

³ Kr. 194,80 pr. time x 7,5 timer

Grunnen til at denne situasjonen har oppstått er forandringer i rutiner for dokumentasjon og refusjon av tilskudd ved ferie/fritidsavløsning. I 1998 ble tilskuddet til ferie/fritid dokumentert og refundert fire ganger i løpet av året. Dette ga en jevn likviditet i ordningen og førte til at den enkelte gårdbruker til en hver tid fikk refundert midler til lønn. I dag blir tilskuddet dokumentert og refundert en gang i året. Midler benyttet til lønn blir først refundert i juni året etter, noe som har ført til dårlig likviditet i ordningen. Den enkelte gårdbruker venter i det lengste med å ta ut ferie/fritid for å korte ned på forskutteringstiden. Dette er negativt for rekruttering av avløsere. For å ha beredskap ved sykdomsavløsning er vi avhengige av kvalifisert arbeidskraft som kan steppe inn på kort varsel. Da er vi avhengige av jevn sysselsetting også under ferie-/fritidsavløsning. Fra 2009 har avløserlagene ansvar for all beredskap ved sykdomsavløsning i og med at landbruksvikarordningen er overført fra kommunen. Tilgang på kvalifisert arbeidskraft er en viktig forutsetning for å kunne yte beredskap etter intensjonen i den nye landbruksvikarordningen.

Forskuttering fra bonden – beløp og forskutteringstid

Diagrammet under viser hvilken virkning antall utbetalinger og tidspunktet for refusjon har hatt å si for bonden fra 1998 til 2007. Det er særlig den sterke økte forskutteringstiden som er grunnen til den negative utviklingen når det gjelder tidspunktet for utlønningen i diagrammet ovenfor.

Konsekvenser

- Mindre ferie og fritid for den enkelte gårdbruker
- Dårligere beredskap ved sykdom hos gårdbruker
- Dårligere rekruttering av unge bønder
- Vanskelig å rekruttere kvalifisert arbeidskraft, usikre arbeidsplasser
- Dårligere produktivitet – svakere økonomi
- Større mulighet for at det skjer ulykker og kriser
- Mer sykdomsavløsning

Realitet

Antall foretak er kraftig redusert fra 1998 til 2007, men krav til ferie og fritid og behov for avløsning under sykdom er minst like stort i dag som tidligere. Spesielt yngre bønder etterspør ferie og fritid på lik linje som andre i samfunnet.

Tilskuddet har økt flere ganger disse årene, men hver gang har økningen vært mindre enn kostnadsutviklingen. Dette fører til at bonden sin verdi av ordningene er vesentlig redusert. Det samme gjelder tilskudd under sykdom.

Kravet til likvide midler forskuttert fra bonden sin side de samme årene har økt fra ca. kr. 10.000,- til ca. kr. 70.000,-. Forskuttingstiden er samtidig økt fra ca. 3 måneder, ved fire utbetalinger i året, til inntil 18 måneder ved en utbetaling. En bonde som overtar et gårdsbruk 1. januar vil etter nåværende regelverk først få refundert benyttet tilskudd til ferie/fritid i juni året etter. Dette tilbudet er ikke godt nok for de som vil satse på landbruk som næring.

Fra 1. januar 2009 har avløserlagene fått hele ansvaret for å bygge opp en landsdekkende landbruksvikarordning. Alle foretak som har rett på tilskudd ved sykdom har også rett til landbruksvikar, dersom denne er ledig. Gjennom jordbruksavtalen er det bevilga tilskudd til 240 årsverk for 2009. For bøndene er dette en svært fleksibel og økonomisk god ordning, som alle parter i landbruket har et ansvar for å bidra til å bygge opp. Det er avløserlagene rundt i landet som har ansvar for å bygge opp beredskapen, men det er i realiteten den enkelte bonde gjennom aktivt bruk av avløserlaget sine tjenester, som avgjør hvor god den nye og svært viktige landbruksvikarordningen skal bli. Da er det viktig at rammeforholdene blir lagt til rette slik at de er med og bidrar til å styrke ordningen.

Hva ønsker avløserlagene og Norske Landbrukstenester?

Det er den kvalifiserte arbeidskraften som er den viktigste ressursen for gode velferdsordninger for bonden. Når bonden ligger syk hjelper det lite med økonomiske tilskudd dersom avløseren mangler. Vi ønsker stabile og forutsigbare ordninger som gjør det mulig å tilby sikre arbeidsplasser for våre ansatte. Det vil føre til mer attraktive arbeidsplasser, økt status, lettere rekruttering, mer kunnskap og bedre sikkerhet og trivsel både for bonden og avløseren. Når den kvalifiserte arbeidskraften er på plass så er og sikkerhetsnettet til bonden på plass.

Vi har lenge hatt greie økonomiske rammer for velferdsordningene, men vi ønsker at forandringene i tilskuddene minst skal følge kostnadsøkningen, slik at verdien for bonden ikke blir forringet.

Vi ønsker flere, og tidligere refusjoner av tilskuddet for ferie/fritid. Da mener vi refusjon av dokumenterte kostnader til en hver tid, ikke forskudd. Dette er avgjørende for jevn sysselsetting, mer stabilitet i ordningen og redusert forskuttingstid for bonden.

Velferdsordningene skal bidra til trivsel og sikkerhet for bonden og hans familie, både ved ferie/fritid og under sykdom. Gjennom de 130 avløserlagene arbeider ca. 40.000 personer som avløsere i dag. Samlet utgjør dette ca. 7.000 årsverk. Ca. 30.000 bønder er medlemmer i et avløserlag.

Vi ønsker et minst mulig byråkratisk, men kontrollerbart regelverk, som sikrer at de bevilga midlene blir brukt mest mulig målrettet. Alle som har rett på tilskudd, både ved ferie/fritid og sykdom, må behandles likt. Tilskuddet har helt fra starten vært en refusjonsordning, der utgiftene skal dokumenteres. Dette kravet er forandret de siste årene, slik at det nå kun er enkeltmannsforetak som har krav til dokumentasjon, alle andre får utbetalt midlene direkte. Slike forskjeller fører i praksis til at oppbyggingen av gode velferdsordninger,

inkludert landbruksvikarordningen, blir vanskelig. Det er viktig med jevn sysselsetting ved ferie-
/fritidsavløsning for å utvikle stabile arbeidsplasser og for å tilby beredskap under sykdom.

Om forhandlingspartene og politikerne mener at velferdsordningene er viktige for bonden sin sikkerhet og trivsel inviterer vi til samarbeid for å få plass ordninger som er til det beste for landbruksnæringen. Det er viktig at vi sammen arbeider for å bygge opp gode ordninger for den enkelte bonde, som kan administreres og forvaltes på en effektiv måte.

Utarbeidet av NLT - 2008